

2. ÜNİTE : KÜLTÜR VE MİRAS

2.1 Somut kalıntılarından yola çıkarak kadim uygarlıkların insanlık tarihine katkılarını fark eder.

Tarih Bilimi Temel Kavramlar

Yüzyıl: Yüzyıllık zaman bölümlerine denir.

Milat: Hz. İsa'nın doğumu

Çağ: Benzer sosyal ve siyasal olayların yaşandığı dönem

Tarih Çağları: İlk çağ, Orta çağ, Yeni Çağ, Yakın Çağ olmak üzere dört bölümden oluşur.

1. MEZAPOTAMYA MEDENİYETLERİ

Mezopotamya; tarih boyunca Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan, Güneydoğu Anadolu'dan başlayıp Basra Körfezine kadar uzanan bölgeye denir.

*** Mezopotamya medeniyetlerinin yapı malzemesi olarak toprak kullanmaları nedeni ile günümüze kadar tarihi yapıları varlığını koruyamamıştır.

Mezopotamya Uygarlıkları

1. Sümerler
2. Babiller
3. Asurlar

1. SÜMERLER

✓ Dünyanın ilk bilinen uygarlığıdır.
✓ Mezopotamya'da kurulan ilk uygarlıktır.
✓ İlk defa yazıyı kullanarak tarih çağlarını başlatmışlardır.

✓ Şehir devletleri şeklinde örgütlenmişlerdir en önemli şehirleri Ur, Uruk, Lagaş'tır.

*** Yazıyı bulmaları bilginin kalıcılığını ve gelecek kuşaklara aktarımını sağlamıştır.

*** İlk yazılı hukuk kurallarını oluşturmuşlardır.

*** Tarihte ilk tekerleği kullandılar. Tekerleği bulmaları iletişim ve ulaşımında gelişmelerine zemin hazırlamıştır.

*** “Ziggurat” denilen 7 katlı 3 bölümden oluşan tapınaklar yapmışlardır, bu tapınakların ilk bölümünü tahıl ve meyve ambarı ikinci bölümünü eğitim ve ibadet alanı üçüncü ve en üst bölümünü ise gözlemevi olarak kullandılar.

***Astronomi ile ilgilendiler, ay ve güneş tutulmasının inceleyerek Ay Takvimini yaptılar. gezegenleri buldular

*** Matematikte dört işlemi hesapladılar.

2. BABİLLER

❖ En önemli hükümdarları Kral Hammurabi'dir.

*** Kral Hammurabi “Hammurabi Kanunları” adıyla tarihte bilinen ilk anayasayı hazırladı. Bu hukuk kuralları kısasa kısas içermektedir. (Kısasa kısas suçluyu yaptığı suç ile cezalandırmak anlamına gelir.)

✓ Astronomi ile ilgilenmiş, güneş saatini bulmuşlardır.

✓ Kral Hammurabi eşi için “asma bahçeleri”ni yaptırmıştır ve dünyanın yedi harikasındandır.

✓ Kral Hammurabi ülke denetiminin sağlayabilmek için “Babil Kulesi'ni” inşa ettirmiştir.

3. ASURLULAR

✓ Başkentleri Ninova'dır.

✓ *** Tarım yerine ticaret ile uğraşmış Anadolu'da ticaret kolonileri kurmuşlardır. Kayseri'de ticaret merkezi kurdular.

✓ Asurlular, Mezopotamya uygarlığını Anadolu'ya tanıtmıştır.

✓ Sümerlerden öğrendikleri Çivi yazısını Anadolu'ya taşımışlardır.

*** Başkentleri Ninova'da dünyanın ilk kütüphanesini kurdular. Kütüphane kurmaları kültüre ve edebiyata verdikleri önemi göstermektedir.

2. ANADOLU MEDENİYETLERİ

Tarih boyunca Ege, Akdeniz ve Karadeniz ile çevrili yarımadaya anadolu ismi verilmiştir.

*** Anadolunun medeniyetler tarafından önemli bir yerleşim merkezi olmasında;

- ✓ İklimin insan yaşamına uygun olması
- ✓ Yer altı kaynakları bakımından bölgenin zengin olması
- ✓ Doğu ve batı medeniyetlerine köprü olması
- ✓ Zengin su kaynaklarına sahip olması gibi faktörler etkili olmuştur.

Anadolu Uygarlıkları

1. Hititler
2. Urartular
3. Frigler
4. Lidyalılar
5. İyonlar

1. Hititler

- ✓ Başkenti Hattuşaş (Çorum)
- ✓ Anadolu'da kurulan ilk uygarlıktır.
- ✓ Çivi ve hiyeroglif (resim yazısı) kullanıldı.
- ✓ Geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır.

*** Anal denilen tanrıya hesap verdikleri yıllıklar ilk tarih yazıcılığı sayılır.

*** Hititler ile Mısırlılar arasında tarihte ilk bilinen yazılı antlaşma olan Kadeş antlaşması imzalanmıştır.

*** Tavanana adını verdikleri kraliçeleri devlet yönetiminde etkilidir.

*** Hititlerde çok tanrılı bir din anlayışı vardır hatta tarihte Hitit medeniyetine “Bin tanrı ili” de denilmektedir.

2. Urartular

- ✓ Başkenti Tuşpa (Günümüzde Van)
- ✓ Maden işçiliği ve mimari gelişmiştir.
- ✓ Sulama amaçlı ilk göletleri yaptılar. (Şamran Su Kanalı)
- ✓ Mezarlarını oda biçiminde yapıp içine eşyalarını koydular, ölümden sonraki hayata inanmışlardır.

3. Frigler

- ✓ Başkentleri Gordion (Günümüzde Ankara'da yer alır.)
- ✓ En önemli geçim kaynakları tarımdır.
- ✓ Madencilik, dokumacılık, seramik sanatı ile uğraştılar.

*** “Fibula” denilen çengelli iğneyi, kilim ve seramiği kullandılar. “Tapates” denilen kilimler dokumuşlardır.

***En ünlü kralı Midas’dır. Hakkında iki hikaye vardır “Eşek kulaklı midas efsanesi ve dokunduğu herşeyi altın yapması”

*** Tümülüs adını verdikleri kaya mezarlara ölülerini eşyaları ile birlikte gömerlerdi (eşya ile gömülme = ahiret inancı) Kaya mezarları kabartmalarla süslenmiştir.

*** Mozaîgi mimaride ilk kez Frigler kullanmıştır.

4. Lidyalılar

- ✓ Başkentleri Sard (Sardes- günümüzde Manisa ili yakınlarında yer alır)
- ✓ Ticarete gelişmiş bir medeniyet olan Lidyalılar tarihte bilinen ilk madeni parayı kullandılar.
- ✓ Parayı bulmalarının sonucunda takas (değiş-tokuş) usulünü kaldırdılar.
- ✓ Ticaret yapmak için başkentleri Sard şehrinde Mezapotamyaya kadar uzanan Kral yolunu açtılar.

*** Kral yolu doğu ile batı arasında ki etkileşimi arttırmıştır.

5. İyonlar

- ✓ Şehir devletleri halinde yaşamışlardır, başkentleri yoktur. En önemli şehirleri Efes, Milet, Foça, İzmir’dir.
- ✓ Deniz ticareti ve kolonicilik yapmışlardır.
- ✓ Bilim ve edebiyatta en gelişmiş uygarlıktır.
- ✓ Bugünkü Avrupa ülkelerinin temelini atmışlardır. Özgür düşünce ve bilim gelişmiştir.

- Tales-Felsefe
- Pisagor-Matematik
- Hipokrat-Tıp
- Herodot-Tarih
- Homeros-Edebiyat

Önemli
Bilim
adamlarıdır

ÜLKEMİZİN GÜZELLİKLERİ

2.2 Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır.

*** Ülkemiz her yıl milyonlarca turiste ev sahipliği yapmaktadır bunun nedeni ülkemizin eşsiz doğal güzellikleri ve tarihi varlıklarıdır.

Doğal Varlık Nedir?

Doğada insan eli değmeden oluşan ve gezilip görülebilecek özelliği olan yerlere doğal varlık denir.

Örnek: Göl, orman, vadi, akarsu, deniz, travanter, kaplıca, dağ vb.

Doğal Varlıkların Özellikleri

1. Yapılışında insanlar görev almamışlardır.
2. Doğa'nın kendinde var olan unsurlardır.
3. İnsanlar sonradan keşfetmiş ve çevresine yeni yerleşim yerleri kurulmuştur.
4. Ülkeler doğa'nın bozulmaması için koruma altına alırlar.

Ülkemizde Yer Alan Bazı Doğal Güzelliklerimiz

- Pamukkale Travanterleri (Denizli)
- Manavgat Şelalesi (Antalya)
- Ölüdeniz (Muğla)
- Peribacaları (Nevşehir)
- Yedigöller (Bolu)
- Efteni Gölü (Düzce)
- Ayder Yaylası (Rize)
- Manyas Kuş Cenneti (Balıkesir)

Tarihi Varlık Nedir?

Geçmiş uygarlıklardan, günümüze kalan, din, bilim, düşünce, sanat, edebiyat ve mimari alanlarda ortaya konan eserlere tarihi varlık (tarihi eser) denir.

Örnek: Kale, kule, saray, klise, cami, tapınak, tiyatro, han, hamam, kervansaray vb.

Tarihi Eserlerin Özellikleri

1. Tarihi eserler insanlar tarafından yapılmıştır.
2. Tarihi eserler zarar görmemesi için koruma altındadırlar.
3. Tarihi eserler ortak miras olduğu için ziyaretçilere açık tutulur.

Ülkemizde Yer Alan Bazı Tarihi Varlıklarımız

- Topkapı Sarayı (İstanbul)
- Ayasofya Cami (İstanbul)
- Kız Kalesi (Mersin)
- Aspendos Tiyatrosu (Antalya)
- Sümela Manastırı (Trabzon)
- Ani Harabeleri (Kars)
- İshak Paşa Sarayı (Ağrı)
- Basilica Therma (Yozgat)
- Konuralp Antik Kenti (Düzce)
- Efes Antik Kenti (İzmir)

Not: Tarihi nesne; geçmişten bizlere kalan ve tarihi değer taşıyan eşyalar tarihî nesne denir. Arkeolojik kazılar sonucu bulunan kılıç, vazo, takı, tarım aletleri ve padişah tuğraları gibi eşyalar tarihî nesnelere örnektir. Tarihi nesneler taşınabilir oldukları için müzelerde koruma altına alınır.

*** Ülkemizde tarihi ve doğal varlıklarımızı korumakla yükümlü devlet kurumu Kültür ve Turizm Bakanlığıdır.

*** Dünyada tarihi ve doğal varlıklar ile ilgili çalışmalar yapan kurum Unesco'dur.

*** Tarihi ve doğal varlıklar bir devlete veya millete ait değildir tüm insanlığın ortak malıdır bu nedenle ziyarete açık olmalıdır.

Zengin Kültürümüz

2.3 Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.

Kültür Nedir?

Bir toplumun tarih boyunca ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve manevi değerlerin bütününe denir.

*** Ülkemiz binlerce yıldır pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış olması ve bir çok milletten insanın barış içinde yaşadığı bir ülke olması nedeniyle kültürel açıdan zengin bir yapıdadır.

Kültürel Unsurlarımız

Kültür pek çok maddi ve manevi unsurların bütünüdür bu nedenle aşağıda belirtilen kültürel unsurlarımız kültürümüzü oluşturur.

- ✓ Bayramlar
- ✓ Yemekler
- ✓ Halk oyunları
- ✓ Tarihi evler
- ✓ Düğünler
- ✓ El sanatları
- ✓ Kıyafetler
- ✓ Türküler

*** Kültür toplumlara özgüdür ve her toplumun kültürel değerleri farklıdır.

*** Kültür süreklilik gösterir ancak zaman içinde değişim gösterebilir.

*** Ülkeden ülkeye kültürel unsurlar değişebileceği gibi yöreden yöreye de farklılık gösterebilir.

*** Kültürün bölgeden bölgeye farklı olmasında;

- Coğrafi Konum
 - Eğitim
 - Yüzey şekilleri
 - Gelenek ve görenekler
- } etkilidir

Kültürümüzü Oluşturan Unsurlar

Yöresel Lezzetlerimiz

- Mantı- Kayseri
- Kebap- Adana
- Baklava- Gaziantep
- Hamsili Pilav- Trabzon
- Tantuni- Mersin
- Dondurma- Kahramanmaraş

El Sanatlarımız

- Nevşehir- Çömlekçilik
- Afyon- Mermencilik
- Gaziantep- Bakırcılık
- Kocaeli (Hereke)- Halıcılık
- Kütahya- Porselen / Çinicilik

Halk Oyunlarımız

- Horon- Karadeniz
- Zeybek- Ege
- Bar- Doğu Anadolu
- Teke- Akdeniz
- Halay- Güneydoğu Anadolu

- Kaşık/ Misket- İç Anadolu

Bayramlarımız

Bayramlar bir milletin kültürel sürekliliği, birlik ve beraberliği açısından hayati önem taşımaktadır. Bayramlarımız dini (İnançımız açısından) ve milli (devletimiz ile ilişkin) ikiye ayrılır

Dini Bayramlar

Akraba ziyaretleri, küskünlüklerin giderilmesi gibi pek çok açıdan birlik ve beraberliğimizi etkilemekte olan dini bayramlarımız kültürümüzün önemli öğelerindendir.

- Ramazan Bayramı
- Kurban Bayramı

Milli Bayramlar

Milletçe coşkuyla kutladığımız tarihimiz açısından önemli dönüm noktalarıdır.

- 29 Ekim - Cumhuriyet Bayramı
- 23 Nisan- Ulusal egemenlik ve Çocuk Bayramı
- 19 Mayıs- Atatürk'ü anma, Gençlik ve Spor Bayramı
- 30 Ağustos- Zafer Bayramı
- 15 Temmuz- Demokrasi ve Milli Birlik Günü

*** Düğünlerimiz gelenek ve göreneklerimizi yansıtan önemli kültürel değerlerimizdendir.

*** Türk'e ait anlamına gelen Türkülerimiz de konu olarak ele aldığı özellikler ile kültürümüzün önemli öğelerindendir.

Geçmişten Günümüze Kültürümüz

2.5. Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir.

*** Kültür geçmişten günümüze nesilden nesile aktararak gelmiş ve bizde gelecek nesillere aktaracağız. Bu aktarma sürecinde bazı kültürel öğeler aynı şekilde devam ederken bazıları değişime uğramış bazıları da başka kültürlerden bizim kültürümüze geçmiştir.

Kültürel Değişim

Çeşitli nedenlerden dolayı kültürel öğelerin bazılarının yerine yeni kültürel değerlere bırakmasıdır. Kısaca eski kültür öğelerinin yerini yeni uygulamalara bırakmasıdır.

Örneğin;

- Kahvenin yanında lokum yerine Çikolata ikram edilmesi.
- Mektup yerine Telefonun alması
- Şerbet yerine Kola'nın alması örnektir.

Kültürel Değişimin Sebepleri

1. Popüler baskın kültürlerin değerleri
2. Uluslararası ticaretin artması
3. Ülkelerarası Göçlerin artması.
4. Bilim ve teknolojiadaki gelişmeler
5. Ulaşım ve iletişim araçlarının gelişmesi

Kültürel Etkileşim

Farklı milletlerin kültürel olarak birbirini etkilemesidir. Kültürel etkileşim aynı zamanda kültürel değişime de neden olmaktadır.

Örneğin bizim ülkemizde batı kültürüne ait hamburger pizza gibi yiyeceklerin çokça tüketilmeye başlanması ya da bize ait olan yoğurdun Amerika'da tüketilmesi buna örnektir.

Kültürel Süreklilik

Eskiden var olan bir kültürel ögenin günümüzde de devam etmesine kültürel süreklilik veya kültürde devamlılık denir. Kısaca kültürün aynen devam etmesidir. Örneğin Büyüklere saygı, Bazı yemek kültürümüz (Yoğurt ,kebab, ayran...) misafirperverlik, yağlı güreşler

Kültürel Farklılık

*** Kültürel değerlerimiz hem başka toplumların kültüründen farklı olabileceği gibi hemde kendi ülkemizde de farklılıklar gösterebilmektedir. Yemeklerimiz, Yöresel kıyafetlerimiz Halk oyunlarımız her bölgede aynı değildir.

Kültürel Zenginlik

*** Farklılıklarımız her zaman zenginliğimizdir. Toplumumuzda farklı yerlerde farklı kültürel öğeler yaşanmasına kültürel zenginliğimizdir. Halk oyunlarımızda yemeklerimizde kıyafetlerimizde çeşitlilik olması bizim kültürel zenginliğimizdir.